

УДК 347.73(477)

Рядінська Валерія Олександрівна,доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії ДНДІ МВС України
м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-2210-5933

Проценко Тарас Олександрович,доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник ДНДІ МВС України
м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0003-0611-5258

Кузнєцова Олена Вікторівна,адвокат адвокатського об'єднання “Юридична компанія “Апріорі Лекс”
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті досліджено шляхи удосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні. Проаналізовано розвиток спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні; критерії, що надають суб'єктам підприємства право на обрання такої системи. Запропоновано кількісні критерії, що надають ФОПам право на обрання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, привести у відповідність до критеріїв, що визначають суб'єктів малого підприємства у нормах господарського законодавства.

Ключові слова: оподаткування, облік, звітність, спрощена система, критерії, суб'єкти підприємства.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності (надалі – ССООЗ), введена у 1998 році на підставі Указу Президента України від 12.05.1998 № 456 “Про державну підтримку малого підприємства” [1] з метою виведення з “тіні” суб'єктів малого підприємства, не лише успішно впоралася з поставленим на неї завданням, а й стала популярним податковим режимом, який обирають для себе більшість суб'єктів малого підприємства в Україні (наприклад, з 1 876 604 фізичних осіб-підприємців, зареєстрованих на початок 2020 року в Україні, 1 500 000 обрали для себе ССООЗ) [2].

Окремим питанням удосконалення правового регулювання ССООЗ приділяли увагу у своїх роботах Ю. Аністратенко, С. Береславський, Г. Бех, М. Весельський, О. Дмитрик, Ю. Іванов, Д. Кобильник, Ю. Кононенко, О. Костенко, М. Коцурпатий, С. Пархоменко-Цироціянц, М. Пожидаєва, О. Покатаєва, Н. Пришва, О. Свечнікова, С. Сегеда, В. Сенчукова, М. Слатвінська, А. Соколовська, І. Шевчук, С. Юрій та інші, проте комплексне дослідження шляхів удосконалення ССООЗ відсутнє, чим і пояснюється актуальність нашої роботи.

Введення ССООЗ було спрямовано, як вже зазначалося раніше, на виведення з “тіні” суб’єктів малого підприємництва. Засобами реалізації зазначеної мети законодавець обрав засоби податкового стимулювання – зменшення податкового навантаження на суб’єкти малого підприємництва, що досягалося шляхом заміни низки податків та зборів на сплату єдиного податку, та спрощенням податкового обліку та звітності.

При введенні ССООЗ критерії, що надавали суб’єктам малого підприємництва право на обрання ССООЗ, визначалися в Указі Президента України від 12.05.1998 № 456 “Про державну підтримку малого підприємництва” і передбачали, що право на застосування ССООЗ мали суб’єкти підприємницької діяльності, які відповідали критеріям суб’єктів малого підприємництва. Тобто критерії, що визначали суб’єктів господарювання як суб’єктів малого підприємництва та критерії підприємців, які мали право скористатися ССООЗ, збігалися. Фактично, ССООЗ вводилося з метою зниження податкового навантаження і спрощення податкового обліку та звітності на суб’єктів малого підприємництва, щоб вивести їх з “тіні” шляхом податкового стимулювання діяльності. Для реалізації цієї мети необхідно було чітко визначити – хто з суб’єктів господарювання є саме суб’єктом малого підприємництва, оскільки законодавство у сфері господарювання перебувало ще в процесі формування (Господарський кодекс України було прийнято лише 16.01.2003 [3], а Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні”, яким було внесено визначення суб’єктів малого підприємництва до норм Господарського кодексу України – взагалі 22.03.2012 року) [4]. Саме тому в Указі Президента України від 12.05.1998 № 456 і закріплювалися критерії до суб’єктів господарювання, які дозволяли визначити, хто відноситься до суб’єктів малого підприємництва і, одночасно, має право на обрання ССООЗ. До таких критеріїв відносилися: 1) реєстрація у встановленому порядку фізичних осіб, що займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, а також юридичних осіб – суб’єктів підприємництва; 2) будь-яка організаційно-правова форма та форма власності; 3) середньооблікова чисельність працюючих за звітний період не більше 50 осіб; 4) обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не більше 1 млн. грн. [1]. Фактично, критерії, які дозволяли відносити суб’єкт господарювання до суб’єктів малого підприємництва – це критерії кількості найманих працівників та розміру доходу, що отримується за рік, які в теорії визначаються як кількісні критерії (взагалі, науковці виділяють два основних види критеріїв малого підприємництва: кількісні (які безпосередньо впливають на розмір бізнесу – обсяг доходу від реалізації; розмір прибутку; кількість найманих працівників; вартість основних засобів) та якісні (які дозволяють оцінити розмір бізнесу за непрямими ознаками – вид підприємницької діяльності; організаційно-правова форма; наявність чи відсутність філій (представництв); структура статутного капіталу тощо) [5, с. 180; 6, с. 231; 7, с. 193]. Отже, наприкінці 90-х років ХХ сторіччя законодавець встановлював виключно кількісні критерії, що визначали суб’єктів господарювання як суб’єктів малого підприємництва та надавали їм право обрати ССООЗ.

Подальший розвиток податкового та господарського законодавства роз'єднав критерії визначення суб'єктів малого підприємництва та критерії, що дозволяють суб'єктам господарювання обрати ССООЗ. Так, відповідно до абз. 5 ч. 3 ст. 55 Господарського кодексу України, суб'єктами малого підприємництва є: фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як ФОПи, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України; а суб'єктами мікропідприємництва – фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як ФОПи, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 млн євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [3]. На формування законодавцем таких критеріїв до суб'єктів малого підприємництва вплинули обов'язки України відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС (Додаток XVII “Нормативно-правове наближення”) [8]. У ЄС поняття та критерії суб'єктів малого підприємництва закріплюються у Положеннях Рекомендації Європейської комісії від 06.05.2003 [9]. Згідно з нормами зазначеного вище положення, в ЄС суб'єктами малого підприємництва визнаються підприємства, де працює менше 50 осіб, а річний оборот та/бо загальний річний баланс не перевищує 10 млн євро [9]. Фактично, український законодавець відтворив у національному законодавстві європейські критерії до суб'єктів малого підприємництва, не змінивши підходу до встановлення критеріїв для суб'єктів малого підприємництва і застосувавши для визначення таких суб'єктів виключно кількісні критерії, при цьому вимоги до розміру отриманого за рік доходу суттєво зменшилися – з граничної суми у 1 млн грн їх збільшено до 10 млн євро.

Але критерії, що надають суб'єктам підприємництва право на обрання ССООЗ, зазнали набагато суттєвіших змін. Такі критерії встановлюються щодо кожної конкретної групи платників єдиного податку (всі суб'єкти господарювання, які застосовують ССООЗ, поділяються на 4 групи платників єдиного податку), при цьому для платників єдиного податку 1–3 групи ССООЗ ці критерії відмінні від критеріїв, що встановлюються для платників єдиного податку ССООЗ 4 групи.

Першу групу платників єдиного податку можуть обрати суб'єкти господарювання, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 1 млн грн; другу групу – суб'єкти господарювання, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними

у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 5 млн грн; третю групу – суб'єкти господарювання, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена; суб'єкти господарювання, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (група 70.31 КВЕД ДК 009:2005), а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 7000000 гривень [10].

Зважаючи на зазначеного вище, до критеріїв, що надають суб'єктам господарювання право на обрання ССООЗ і бути віднесеним до 1–3 групи платників єдиного податку, відносяться: 1) кількісні: а) кількість найманих працівників; б) розмір доходів, що отримуються за встановлений період часу; 2) якісні: а) види підприємницької діяльності.

Як бачимо, на сучасному етапі критерії визначення суб'єктів малого підприємництва та критерії, що дозволяють суб'єктам господарювання обрати ССООЗ, не збігаються. Так, максимальна кількість найманих працівників у суб'єктів малого підприємництва не повинна перевищувати 50 осіб, в той час як для суб'єктів господарювання, які бажають бути платниками єдиного податку третьої групи, кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена; максимальний річний дохід у суб'єктів господарювання як суб'єкта малого підприємництва не повинен перевищувати суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, тоді як максимальний річний дохід у ФОП, що бажає бути платником єдиного податку, не повинен перевищувати 5 млн грн. Крім цього, податковим законодавством встановлюється низка додаткових критеріїв до суб'єктів господарювання, яким вони повинні відповідати, щоб мати право на обрання ССООЗ – щодо виду підприємницької діяльності, місця здійснення господарської діяльності, відсутності додаткових пасивних доходів тощо.

Звуження суб'єктів малого підприємництва, які могли скористатися ССООЗ як державним заходом підтримки їх діяльності, відбувалося поступово, в результаті розвитку податкового законодавства – з прийняттям ПК України та низки законів, якими змінювалися критерії до суб'єктів малого підприємництва, що дозволяли їм обрати ССООЗ, а саме: Закону України від 04.11.2011 № 4014-VI “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності” [11]; Закону України від 24.05.2012 № 4834-VI “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм” [12]; Закону України від 05.07.2012 № 5083-VI “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні” [13]; Закону України від 28.12.2014 № 71-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи” [14]; Закону України від 24.12.2015 № 909-VIII “Про внесення змін до Податкового

кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році” [15]; Закону України від 21.12.2016 № 1797-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні” [16]; Закону України від 10.07.2018 № 2497-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств” [17]; Закону України від 23.11.2018 № 2628-VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів” [18]; Закону України від 20.09.2019 № 129-IX “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг” [19]; Закону України від 16.01.2020 № 466-IX “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві” [20]; Закону України від 30.03.2020 № 540-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв’язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)” [21].

У результаті генезису ССООЗ, вона зі спеціального податкового режиму, запровадженого з метою підтримки всіх суб’єктів малого підприємництва, перетворилася на спеціальний податковий режим, спрямований на підтримку окремих суб’єктів малого підприємництва. При цьому підхід до таких критеріїв зазнав суттєвих змін – на сучасному етапі закріплено як кількісні, так і якісні критерії, що надають суб’єктам господарювання право на ССООЗ.

Одним із найважливіших критеріїв, що надають ФОПам право обрати ССООЗ, є кількісний, який полягає в закріпленні обмеженої кількості найманих працівників. Цей критерій застосовувався ще в Указі Президента України від 12.05.1998 № 456 “Про державну підтримку малого підприємництва” і обґрунтовувався зарубіжним досвідом (у США чисельність осіб, зайнятих на одноосібних підприємствах, які відносяться до малих, не повинна перевищувати 25, а на малих підприємствах – від 26 до 99 осіб [22, с. 115–121], в Японії малими підприємствами визнаються підприємства, в яких працює не більше 20 найманих працівників (цей критерій нижчий для підприємств у сфері торгівлі та обслуговування – 5 найманих працівників) [23, с. 166]; в Німеччині підприємництво вважалось малим, якщо кількість найманих працівників не перевищує 49 осіб [24, с. 130–138]). При запровадженні ССООЗ (або його аналогу) в країнах СНД, кількісний критерій також враховувався: в Казахстані до суб’єктів малого підприємництва відносилися фізичні особи-підприємці з кількістю найманих працівників не більше 50 осіб [25, с. 490], в Білорусі: 100 осіб у промисловості та на транспорті; 60 – у сільському господарстві та науково-технічній сфері; 50 – у будівництві та оптовій торгівлі; 30 – в інших галузях виробничої сфери, громадського харчування, побутового обслуговування та роздрібною торгівлі; 25 – в інших галузях невиробничої сфери; в РФ: 60 – у промисловості, на транспорті,

у будівництві – 100; сільському господарстві; 60 – у сфері науки; 50 – у системі оптової торгівлі; 30 – у роздрібній торгівлі та побутовому обслуговуванні; 50 – в інших галузях виробничої та невиробничої сфери [25, с. 490]. Тому застосування кількісного критерію – обмеження кількості найманих працівників для визначення суб'єктів малого підприємництва, в Україні було закономірним.

Проте на сучасному етапі в Україні для суб'єктів малого підприємництва, що бажають обрати ССООЗ, податкове законодавство встановлює додаткові обмеження щодо кількості найманих працівників. Так, до суб'єктів господарювання, що бажають перебувати у першій групі платників єдиного податку, встановлюється обмеження щодо не використання ними найманої праці; до суб'єктів господарювання, що бажають перебувати у другій групі платників єдиного податку, встановлюється обмеження щодо кількості найманих осіб – не більше 10; суб'єкти господарювання, що бажають перебувати у четвертій групі платників єдиного податку, можуть використовувати лише працю членів фермерського господарства, якими можуть бути лише члени сім'ї фізичної особи у визначенні ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України (а саме, особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки) [26]. При цьому, розраховуючи загальну кількість осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником єдиного податку, не враховуються наймані працівники, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю і пологами та у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею передбаченого законодавством віку, а також працівники, призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період (пп. 291.4.1 п. 294.1 ст. 294 ПК України) [10]. Порушення суб'єктом господарювання зазначеного критерію є підставою його переведення в іншу групу “спрощенців” або на загальну систему оподаткування відповідно до п. 293.8 ст. 298 ПК України.

З цього приводу виникає закономірне питання – з якою метою законодавець встановлює додаткові вимоги щодо обмеження найманих працівників у суб'єктів господарювання, що надає їм право обрати ССООЗ? В Указах 746/99 та 459 встановлення кількісного критерію – обмеження кількості найманих працівників було обумовлено необхідністю окреслення критеріїв суб'єктів малого підприємництва, навіщо ж цей критерій, навіть після закріплення у господарському законодавстві критеріїв суб'єктів малого підприємництва, знову було відтворено в нормах податкового законодавства?

З цього приводу в науковій площині сформувався усталена позиція щодо невірності подібного підходу з боку законодавця. В. Синчак зазначає, що критерій максимальної чисельності найманих працівників, який був особливо актуальним за часів чинності Указів 746/99 та 459, у сучасних умовах втратив свою вагомість; більше того, беручи до уваги проблеми прихованого безробіття та пов'язані з цим наслідки, актуалізується збільшення кількості найманих працівників у ФОПів, які обрали ССООЗ [27, с. 50–59].

Таким чином, встановлення кількісного критерію з обмеження кількості найманих працівників як критерію, що надає суб'єктам господарювання право на обрання ССООЗ, має такі негативні наслідки: 1) створює умови для стримування

залучення найманих працівників до роботи на суб'єктів малого підприємництва ("спрощенці" не укладають договори (принаймні, офіційно) з більшою кількістю осіб, ніж це передбачено критеріями, визначеними у податковому законодавстві); 2) суб'єкти малого підприємництва вдаються до приховування справжньої кількості найманих працівників, побоюючись втратити право на ССООЗ або свою групу в цій системі; 3) не використовується потенціал суб'єктів малого підприємництва для вирішення питань безробіття в Україні.

Переходячи до розгляду наступного критерію, що надають суб'єктам господарювання право обрати ССООЗ – обсягу доходів, нагадаємо, що для суб'єктів господарювання встановлено такі вимоги: якщо вони бажають скористатися правом на ССООЗ і перебувати у першій групі платників єдиного податку, то обсяг їх доходів не повинен перевищувати 1 млн грн на рік; другої – 5 млн грн на рік; третьої – 7 млн грн на рік. Зазначений критерій відноситься до кількісних критеріїв, що надають суб'єктам господарювання право на обрання ССООЗ.

Необхідно наголосити, що граничний обсяг доходів суб'єктів господарювання, який дозволяє їм обрати ССООЗ, було суттєво збільшено в 2020 році, Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 30.03.2020 № 540-IX [21]. До прийняття цього Закону, граничний обсяг доходів суб'єктів господарювання, який дозволяв їм обрати ССООЗ, становив: для платників першої групи – 300 тис. грн на рік, другої групи – 1,5 млн грн на рік, третьої групи – 5 млн грн на рік. Незважаючи на це, граничний обсяг доходів суб'єктів господарювання, який дозволяє їм обрати ССООЗ, встановлений податковим законодавством, залишається набагато меншим, ніж граничний обсяг доходів (річний дохід від будь-якої діяльності), що дозволяє відносити суб'єкта господарювання до суб'єктів малого підприємництва, встановленого нормами господарського законодавства (сума, еквівалентна 10 млн євро), і, навіть граничний обсяг доходів (річний дохід від будь-якої діяльності), що дозволяє відносити суб'єкта господарювання до суб'єктів мікропідприємництва (сума, еквівалентна 2 млн євро). У законодавстві відсутня градація суб'єктів господарювання за такими параметрами, які визначаються у податковому законодавстві, тому незрозуміло, на підтримку яких суб'єктів господарювання спрямована на сучасному етапі ССООЗ. Виникла парадоксальна ситуація – законодавець застосовує спеціальний податковий режим, метою якого повинна бути державна підтримка певних осіб, але на сучасному етапі незрозуміло, для підтримки яких саме суб'єктів законодавець використовує цей режим.

Фактично ССООЗ на сучасному етапі не має визначеної у законодавстві мети і застосовується лише тому, що "спрощенці" активно протестують проти її відміни, оскільки законодавець за 20 років не створив чіткої, зрозумілої, прозорої загальної системи оподаткування з прийнятим податковим навантаженням та можливістю ведення податкового обліку та звітності самим малим суб'єктом господарювання.

З урахуванням того, що відміна ССООЗ на сучасному етапі неможлива, оскільки це призведе до соціального вибуху, необхідно сформулювати нову мету, з якою застосовується цей СПР.

Світовий досвід (Албанії, Бразилії, Франції, Сирії, Росії, Казахстану, Киргизстану, Узбекистану, Азербайджану, Румунії, Танзанії, Іспанії, Італії, Аргентини, Македонії, Молдови, Болгарії, Білорусії, Косово, Єгипту, Чехії, Хорватії, Угорщини, Литви, Ізраїлю, Беніну) переконує, що ССООЗ застосовується, зазвичай, як метод податкового стимулювання діяльності малих (і навіть, середніх) підприємств [28; 29; 30, с. 384; 31, с. 348; 32, с. 55; 33].

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України та її намагання створити ефективну податкову систему, яка б відповідала кращим світовим практикам, вважаємо за доцільне повернутися до вихідної мети ССООЗ, з якою вона вводилася – підтримка суб'єктів малого підприємництва, але вже не для виведення їх із “тіні”.

У ст. 3 Закону України від 22.03.2012 № 4618-VI “Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні” визначається, що метою такої підтримки є: 1) створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва; 2) забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності; 3) стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва; 4) сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки; 5) забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян [34]. Згідно зі ст. 4 цього ж нормативного акта, основними напрямками державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є податкове стимулювання [34]. Виходячи з цього, метою ССООЗ можна визначити підтримку суб'єктів малого підприємництва шляхом податкового стимулювання для створення сприятливих умов для їх розвитку та забезпечення зайнятості населення.

З огляду на сформульовану мету, пропонуємо кількісні критерії, що надають ФОПам право на обрання ССООЗ, привести у відповідність до критеріїв, що визначають суб'єктів малого підприємництва у нормах господарського законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну підтримку малого підприємництва: Указ Президента України від 12.05.1998 № 456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
2. В Украине растёт количество ФОПов: инфографика. *Ліга.Фінанси*. URL: <https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/v-ukraine-rastet-kolichestvo-fopov-infografika> (дата звернення: 14.12.2020).
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 14.12.2020).

© Riadinska Valeriia, Protsenko Taras, Kuznietsova Olena, 2021

5. *Дмитриченко Л.И., Химиченко А.Н.* Малый бизнес в системе предпринимательства: монография. Донецк: Каштан, 2005. 180 с.
6. *Рубе В.А.* Малый бизнес: история, теория, практика. Москва: ТЕИС, 2000. 231 с.
7. *Варнавский А.В.* Налогообложение субъектов малого предпринимательства: дис. ... канд. эконом. наук: 08.00.10 Москва, 2003. 193 с.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародна угода від 27.06.2014. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Ст. 2125.
9. Commission Recommendation of 6 May 2003 (2003/361/EC). Official Journal L 124, 20/05/2003 P. 0036 – 0041. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:en:PDF> (дата звернення: 14.12.2020).
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності: Закон України від 04.11.2011 № 4014-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
12. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм: Закон України від 24.05.2012 № 4834-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4834-17#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
13. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні: Закон України від 05.07.2012 № 5083-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-18#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Закон України від 24.12.2015 № 909-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-19#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
16. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 21.12.2016 № 1797-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
17. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 10.07.2018 № 2497-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2497-19#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
18. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів: Закон України від 23.11.2018 № 2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
19. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг: Закон України від 20.09.2019 № 129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-20#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
20. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (дата звернення: 14.12.2020).
22. Супова Н. Государственная поддержка малого бизнеса в США. Менеджмент в России и за рубежом. 1999. № 5. С. 115–121.
23. *Лебедева И.П.* Японские корпорации: стратегия развития (финансово-организационные аспекты). Москва: Восточная литература РАН, 1995. 166 с.

24. *Иорданская Э.* Мелкие и средние предприятия в Германии. Мировая экономика и международные отношения. 1993. № 9. С. 130–138.

25. *Ляшенко В.И., Хахулин В.В., Ляшенко С.В.* Поддержка субъектов малого предпринимательства в России, Украине и СНГ: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Луганск: Альмаматер, 2005. 490 с.

26. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 14.12.2020).

27. *Синчак В.П.* Формування спрощеної системи оподаткування у контексті державної підтримки малого бізнесу та стимулювання зайнятості населення. Облік і фінанси. 2012. № 4. С. 50–59.

28. Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: Guide for Practitioners. URL: [http://www.ifc.org/ifcext/fias.nsf/AttachmentsByTitle/Taxationgrowthandgovernanceprogram_taxtoolkit/\\$FILE/Taxtoolkit.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/fias.nsf/AttachmentsByTitle/Taxationgrowthandgovernanceprogram_taxtoolkit/$FILE/Taxtoolkit.pdf) (дата звернення: 14.12.2020).

29. Taxation of Small and Medium Enterprises (SMEs) - Background paper for the International Tax Dialogue, Conference, Buenos Aires, October 2007. URL: <http://www.itdweb.org/documents/itd%20global%20conference%20-%20background%20paper.pdf> (дата звернення: 14.12.2020).

30. *Карлін М.І.* Фінанси зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: Кондор, 2004. 384 с.

31. *Руденко Ю.М., Токар В.В.* Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2010. 348 с.

32. *Токарева Т.О.* Особливості спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: вітчизняний і зарубіжний досвід: дис. канд. наук: спец. 08.04.01. Київ: Вид-во “Либідь”, 2008. 55 с.

33. *Літвич М.А.* Міжнародний досвід застосування спрощених систем оподаткування. URL: file:///C:/Users/Lera/Downloads/Modre_2012_1_39.pdf (дата звернення: 14.12.2020).

34. Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 14.12.2020).

REFERENCES

1. On State Support of Small Business: Decree of the President of Ukraine of 12.05.1998 No 456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

2. V Ukraine rastet kolichestvo FOPov: infografika. The number of FOPs is growing in Ukraine: infographics. Liga. Finances. URL: <https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/v-ukraine-rastet-kolichestvo-fopov-infografika> (Date of Application: 14.12.2020) [in Russian].

3. Economic Code of Ukraine of 16.01.2003 No 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

4. On the Development and State Support of Small and Medium Enterprises in Ukraine: Law of Ukraine of 22.03.2012 No 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

5. *Dmitrichenko, L.I., Himichenko, A.N.* (2005) Malyj biznes v sisteme predprinimatel'stva. “Small Business in the System of Entrepreneurship”: monograph. Donetsk: Kashtan, 2005. 180 p. [in Russian].

6. *Rube, V.A.* (2000) Malyj biznes: istorija, teoriya, praktika. “Small Business: History, Theory, Practice”. Moscow: TEIS. 231 p. [in Ukrainian].

7. *Varnavskii, A.V.* (2003) Nalogooblozhenie sub#ektov malogo predprinimatel'stva. “Taxation of Small Businesses”: thesis ... Cand. Sci. (Law): 08.00.10 Moscow. 2003. 193 p. [in Russian].

8. Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand: the international agreement of 27.06.2014. Official Gazette of Ukraine. 2014. No 75. Art. 2125 [in Ukrainian].

9. Commission Recommendation of 6 May 2003 (2003/361/EC). Official Journal L 124, 20/05/2003 P. 0036–0041. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:en:PDF>; (Date of Application: 14.12.2020) [in English].

10. Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Date of Application: 14.12.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>; (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

11. On amendments to the Tax Code of Ukraine and some other legislative acts of Ukraine on the simplified system of taxation, accounting and reporting: Law of Ukraine of 04.11.2011 No 4014-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17#Text>; (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

12. On amendments to the Tax Code of Ukraine to improve some tax rules: Law of Ukraine of 24.05.2012 № 4834-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4834-17#Text>; (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

13. On amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the state tax service and in connection with the implementation of administrative reform in Ukraine: Law of Ukraine of 05.07.2012 No 5083-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-18#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

14. On amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine on tax reform: Law of Ukraine of 28.12.2014 No 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

15. On amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine to ensure the balance of budget revenues in 2016: Law of Ukraine of 24.12.2015 No 909-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-19#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

16. On amendments to the Tax Code of Ukraine to improve the investment climate in Ukraine: Law of Ukraine of 21.12.2016 No 1797-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

17. On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Laws of Ukraine on Stimulating the Formation and Activity of Family Farms: Law of Ukraine of July 10, 2018 No 2497-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2497-19#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

18. On amendments to the Tax Code of Ukraine and some other legislative acts of Ukraine to improve the administration and revision of the rates of certain taxes and fees: Law of Ukraine of 23.11.2018 No 2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

19. On amendments to the Tax Code of Ukraine on de-shadowing of payments in the field of trade and services: Law of Ukraine of 20.09.2019 No 129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-20#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

20. On amendments to the Tax Code of Ukraine to improve tax administration, eliminate technical and logical inconsistencies in tax legislation: Law of Ukraine of 16.01.2020 No 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

21. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Providing Additional Social and Economic Guarantees in Connection with the Spread of Coronavirus Disease (COVID-19): Law of Ukraine of 30.03.2020 No 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

22. *Supova, N.* (1999) Gosudarstvennaja podderzhka malogo biznesa v SShA. "Government Support for Small Businesses in the United States". Management in Russia and Abroad. 1999. No 5. P. 115–121 [in Russian].

23. *Lebedeva, I.P.* (1995) Japonskie korporacii: strategija razvitija (finansovo-organizacionnye aspekty). "Japanese Corporations: Development Strategy (financial and organizational aspects)". Moscow: Vostochnaya literatura RAN. 166 p. [in Russian].

24. *Iordanskaja, E.* (1993) Melkie i srednie predpriyatija v Germanii. "Small and Medium-Sized Enterprises in Germany". World Economy and International Relations 9, 130–138 [in Russian].

25. *Liashenko, V.I., Hahulin, V.V., Liashenko, S.V.* (2005) Podderzhka sub#ektov malogo predprinimatel'stva v Rossii, Ukraine i SNG. "Support for Small Businesses in Russia, Ukraine and the CIS": a textbook for students of higher educational institutions. Lugansk: Almamater. 490 p. [in Russian].

26. Family Code of Ukraine of January 10, 2002 No 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

27. *Synchak, V.P.* (2012) Formuvannia sproshchenoi systemy opodatkuvannia u konteksti derzhavnoi pidtrymky maloho biznesu ta stymuliuвання zainiatosti naselennia. "Formation of a Simplified Taxation System in the Context of State Support for Small Business and Stimulating Employment". Accounting and Finance 4, 50–59 [in Ukrainian].

28. Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: Guide for Practitioners. URL: [http://www.ifc.org/ifcext/fias.nsf/AttachmentsByTitle/Taxationgrowthandgovernanceprogram_taxtoolkit/\\$FILE/Taxtoolkit.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/fias.nsf/AttachmentsByTitle/Taxationgrowthandgovernanceprogram_taxtoolkit/$FILE/Taxtoolkit.pdf) (Date of Application: 14.12.2020) [in English].

29. Taxation of Small and Medium Enterprises (SMEs) – Background paper for the International Tax Dialogue, Conference, Buenos Aires, October 2007. URL: <http://www.itdweb.org/documents/itd%20global%20conference%20-%20background%20paper.pdf> (Date of Application: 14.12.2020) [in English].

30. *Karlin, M.I.* (2004) *Finansy zarubizhnykh krain*. “Finance of Foreign Countries: textbook. Kyiv: Condor, 2004. 384 p. [in Ukrainian].

31. *Rudenko, Yu.M., Tokar, V.V.* (2010) *Finansovi systemy zarubizhnykh krain*. “Financial Systems of Foreign Countries: textbook. Kyiv: KNEU, 2010. 348 p. [in Ukrainian].

32. *Tokareva, T.O.* (2008) *Osoblyvosti sproshchenoi systemy opodatkuвання, obliku ta zvitnosti subiektiv maloho pidpriemnytstva: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid*. “Features of the Simplified System of Taxation, Accounting and Reporting of Small Business Entities: Domestic and Foreign Experience: thesis... Cand. Sci. (Law). Kyiv: Lybid Publishing House, 2008. 55 p. [in Ukrainian].

33. *Lipych, M.A.* *Mizhnarodnyi dosvid zastosuvannya sproshchenykh system opodatkuвання*. “International Experience in the Application of Simplified Taxation Systems”. URL: file:///C:/Users/Lera/Downloads/Modre_2012_1_39.pdf (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

34. On the Development and State Support of Small and Medium Enterprises in Ukraine: Law of Ukraine of 22.03.2012 No 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>. (Date of Application: 14.12.2020) [in Ukrainian].

UDC 347.73(477)

Riadinska Valeriia,

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Chief of the Research Laboratory,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-2210-5933

Protsenko Taras

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Chief researcher Research Laboratory
of Criminological Research and Problems of Crime Prevention,
State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-0611-5258

Kuznietsova Olena,

Lawyer of “Apriori Lex” Law Firm

WAYS OF THE IMPROVEMENT OF THE SIMPLIFIED TAXATION, ACCOUNTING AND REPORTING SYSTEM IN UKRAINE

Research article studies ways to improve the simplified system of taxation, accounting and reporting in Ukraine. The development of the simplified system of taxation, accounting and reporting in Ukraine is analyzed; criteria that give businesses the right to choose such a system are considered. It has been stated that a simplified system of taxation, accounting and reporting was introduced in order to reduce the tax burden and simplify tax accounting and reporting on small businesses to bring them out of the “shadow” by tax incentives. The Ukrainian legislator has reproduced in the national legislation the European criteria for small businesses,

without changing the approach to establishing criteria for small businesses and using only quantitative criteria to identify such entities, while the requirements for the amount of income received for the year have decreased significantly. Business entities that apply the simplified system of taxation, accounting and reporting are divided into 4 groups of single taxpayers and criteria are established for each specific group of single taxpayers, while for single taxpayers of 1–3 groups of the simplified system of taxation, accounting and reporting, these criteria are different from the criteria established for single taxpayers of the simplified system of taxation, accounting and reporting of the 4th group.

As a result of the genesis of a simplified system of taxation, accounting and reporting, it has been changed from a special tax regime, which was introduced to support all small businesses, to a special tax regime aimed at supporting individual small businesses. At the same time, the approach to such criteria has undergone significant changes – at the present stage, both quantitative and qualitative criteria are enshrined, which give businesses the right to a simplified system of taxation, accounting and reporting.

It is suggested to bring the quantitative criteria that give natural persons–entrepreneurs the right to choose a simplified system of taxation, accounting and reporting in line with the criteria that define small businesses in the rules of economic law.

Keywords: taxation, accounting, reporting, simplified system, criteria, business entities.

Отримано 17.03.2021